

Fotografie mogą kłamać

Autor tekstu: **Marek Wroński**

Falszowanie rysunków lub zdjęć w badaniach naukowych znane jest od ponad stulecia.

We wrześniu 1997 tygodnik „Science” napisał, iż sławny zestaw rysunków niemieckiego biologa Ernesta Haeckla (1834-1919), którym uczyony przed 123 laty wykazał, że zarodki różnych kręgowców przechodzą przez identyczne stadia rozwojowe, jest nieprawdziwy. Odkrycia tego dokonał prof. Michael Richardson, embriolog z Londynu. Sfotografował on *in vivo* opisane i narysowane przez Haeckla zarodki i stwierdził, że rysunki znacznie odbiegają od wyglądu prawdziwych zarodków. Dodatkowo uczyony nie dotrzymał skali, fałszując ich wielkość. Haeckel był znanym propagatorem darwinizmu i można przyjąć, że jego graficzna fabrykacja miała wzmocnić siłę argumentów na korzyść zwolenników teorii ewolucji.

Cztery lata temu nowojorski „New York Times” doniósł, że sławne zdjęcie dr. Fryderyka Cooka, którym ten udokumentował w 1906 zdobycie najwyższego szczytu Ameryki Północnej, góry McKinley na Alasce, jest fałszywe. Pogłoski o tym, że Cook wcale nie dotarł na czubek góry, tylko wykonał fotografie w odległości prawie 35 km od szczytu, w miejscu zwanym Fałszywy Szczyt, krążyły od 1910 roku. Ze względu na zmienione warunki śnieżne i trzęsienie ziemi, które oderwało część skał, nie można było tego udowodnić. Dopiero w 1998 Robert M. Bryce, biograf Cooka, w zbiorze dokumentów ostatnio podarowanych Stanowemu Uniwersytetowi w Ohio, znalazł oryginalną fotografię ukazującą „zdobywcę na szczycie”. Stwierdził, że opublikowana w 1908 wersja tego zdjęcia w książce Cooka *Na szczyt kontynentu* została odpowiednio przycięta, tak aby usunąć z niej widoczne skały, wskazujące, że to nie jest McKinley.

Żonglowanie fotografiami tak, aby „dopasowały się” do różnych publikacji, od czasu do czasu przyprawia o ból głowy redaktorów naczelnych poważnych czasopism.

ZALETY STERYLIZACJI

We wrześniu 1997 prof. Philip Fulford w brytyjskim miesięczniku ortopedycznym „Journal of Bone Joint Surgery”, unieważnił wydrukowaną dwa lata wcześniej pracę. Pierwszym autorem tej jakoby oryginalnej publikacji, opisującej zalety sterylizacji promieniami gamma kości stosowanych do przeszczepów, był prof. Meinlof Goertzen z Düsseldorfu. Krótco po wydrukowaniu tej pracy w 1995 redakcji zasygnalizowano, że jedna z „oryginalnych” fotografii była już pokazana w innej publikacji i sygnowana innym nazwiskiem. Zapytany prof. Goertzen napisał, iż „pomyliły” mu się fotografie i teraz przesyła tę właściwą, prosząc o wydrukowanie jej w erracie, co też redakcja zrobiła w kolejnym numerze czasopisma. Po ukazaniu się erraty, redakcja znów dostała list wskazujący, iż „właściwa” fotografia była już drukowana w książce prof. Goertzena wydanej w 1992. Tym razem na gniewny list naczelnego, autor nie potrafił wyjaśnić, jak to się stało. Redakcja więc podjęła śledztwo i skontaktowała się z trzema pozostałymi współautorami pracy, profesorami: ortopedii K.P. Schulitzem, anatomii H. Clahsenem i patologii K.F. Bürrigiem. Poproszono o wyjaśnienie ich roli w publikacji.

Odpowiedział tylko prof. Bürrig, stwierdzając, że jego podpis został sfałszowany, o pracy nie ma „zielonego pojęcia” i wysłano ją poza jego plecami, zaś z prof. Goertzenem ostatni raz widział się w 1991. Pozostali dwaj profesorowie nie odezwali się. Przyszedł natomiast list od prof. Goertzena, który w ich imieniu oświadczył, że jakoby prof. Schulitz osobiście się podpisał, zaś prof. Clahsen ustnie upoważnił go do złożenia podpisu za niego na liście do redakcji, zgłaszającym publikację do druku.

Redakcyjne śledztwo wykazało, iż dane z tej „oryginalnej” pracy były już publikowane w trzech innych czasopismach naukowych, łącznie z jedenastoma mikrofotografiami, z których jedna była publikowana w pięciu różnych artykułach!

Nierzetelną publikację reaktowano z druku i w artykule redakcyjnym dokładnie opisano szczegóły „żonglerki” fotografiami.

JAK ODCISK PALCA

Podobna „fotograficzna” sprawa miała miejsce w jednym z lipcowych numerów 2002 r.

tygodnika „New England Journal of Medicine”. To znane w świecie czasopismo medyczne unieważniło pracę włoskich autorów z 1998, bowiem zawierała ona fotografię splagiowaną z opublikowanej osiem lat wcześniej pracy amerykańskich uczonych. W niecodziennym artykule redakcyjnym zamieszczono trzy mikrofotografie. Jedna pochodziła z amerykańskiej pracy z 1990, druga, nieco zmieniona, z unieważnionej pracy Włochów, trzecia była zdjęciem oryginału preparatu mikroskopowego, który redakcji dostarczył autor amerykańskiej publikacji sprzed 8 lat. Włosi oryginału preparatu nie byli w stanie przedstawić.

Było jasne, że szczegóły fotografii są identyczne. W wywiadzie prasowym dla agencji Reutersa dr Gregory Curfman, redaktor kierujący "NEJM", stwierdził, że tego typu zdjęcia wirusa w komórkach serca są jak odciski palców. Na podobieństwo mikrofotografii zwrócił uwagę prof. Wayne Grody z Los Angeles, autor amerykańskiej pracy, i zawiadomił redakcję. Mimo kilkumiesięcznej wymiany korespondencji, główny autor włoskiej pracy, prof. Giuseppe Barbaro z Kliniki Medycyny Wypadkowej Uniwersytetu LaSapienza w Rzymie, odmówił autorskiego wycofania pracy. Motywował, że redakcja "NEJM" nie udowodniła, iż oba zdjęcia nie mogą być identyczne. Jednak sam nie był w stanie wskazać, kto z grupy kilkunastu jego współpracowników dostarczył pechową mikrofotografię do publikacji. Utrzymywał, że dane, na których oparta jest praca, są w 100 proc. rzetelne.

Redakcja "NEJM" uznała, że jeśli choć jedna rzecz jest sfałszowana, to mogą być sfabrykowane i inne. Artykuł został wycofany przez redakcję, która w dodatku zamieściła komunikat prasowy. Podchwyciły to włoskie gazety i sprawa stała się głośna.

[Tekst ukazał się wcześniej w miesięczniku *Forum Akademickie*, nr 12/2002]

Marek Wroński

Doktor medycyny. Lekarz mieszkający w Nowym Jorku. Zajmuje się problemem oszustw naukowych w Polsce i na świecie. Autor będzie wdzięczny każdemu za informacje o konkretnych tego typu przypadkach w środowisku naukowym i akademickim (gwarantowana pełna dyskrecja).

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 21-03-2004)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3322) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3322>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania

wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl